

3. Povolání, profese a zaměstnání jako poradenská kategorie

Dagmar Svobodová

3. Povolání, profese a zaměstnání jako poradenská kategorie

- 3.1 Povolání jako specifická pracovní činnost k pracovnímu výkonu
- 3.2 Profesionalizace a profese
- 3.3 Zaměstnání jako institucionalizované povolání

Poradenská kategorie

*Z pohledu profesního poradenství je
poradenská kategorie:*

- 1. nejobecnější forma výpovědí, které jsou možné o určitém předmětu v profesním poradenství*
- 2. synonymně používaný pojem pro třídu v profesním poradenství (relativně stejnorodých poradenských jevů) jako poradenský typ nebo poradenský druh.*

3.1 Povolání jako specifická pracovní činnost k pracovnímu výkonu

- Povolání lze vymezit jako *specifickou pracovní činnost, schopnost a dovednost vykonávat specifickou pracovní činnost a jako šanci na zaměstnání a společenské postavení.*
 - *Jak lze na povolání pohlížet?*
- *objektivně* jako na pracovní činnost, která uspokojuje základní životní potřeby jedince
- *subjektivně* jako na pracovní činnost, pro kterou byl jedinec připraven na základě svých vloh a dovedností.

Co vymezuje pojem *povolání*?

- **Pojem *povolání* vymezuje sjednocený soubor specifických pracovních činností v určitém oboru, které jsou vykonávány pravidelně a trvale ve stále stejné soustavě odborně připravenými pracovníky.**

- **Odborná příprava k výkonu povolání je strukturovaná podle náročnosti povolání mírou znalostí a dovedností vykonavatele povolání a vytváří jeho počáteční a základní pracovní způsobilost k výkonu povolání.**

- **Obsahový rámec povolání je stanoven kvalifikačními předpoklady jeho vykonavatele a vývoj obsahového rámce povolání ovlivňují technické, technologické a organizační změny.**

Z hlediska organizačních změn je struktura povolání ovlivněná mírou dělby práce podle specifických skupin odvětví a oborů. Pracovní činnosti spadá do rámce specifického povolání podle dělby práce, aby kumulativně teoretických znalostí, praktických dovedností a osobních vlastností vykonavatelů určité skupiny povolání byla co nejvyšší.

- *Profesionalizace* představuje proces, v jehož průběhu zaměstnání pracovní role získávají atribut profese (vzestup pracovních odvětví).
- *Profesi* lze charakterizovat jako druh pracovní činnosti, k jehož výkonu je vyžadována profesní příprava uskutečňovaná jak v rámci školského systému, tak mimo něj. Profese představuje sociální jev, který obsahuje:
 - *technickou stránku* (vybavenost technickými nástroji a prostředky)
 - *ekonomickou stránku* (uspokojování základních životních potřeb vykonavatele profese)
 - *právní stránku* (příprava na výkon profese upravená právními normami)
 - *psychologickou stránku* (osobnostní vlastnosti vykonavatele profese)
 - *sociologickou stránku* (dynamiku profese a sociální procesy spojené s profesí).

K analýze profese je nezbytný profesiografický rozbor s následujícími informacemi

- 1) všeobecná charakteristika profese jako je popis úkolů a používaných prostředků nezbytných pro výkon profese
- 2) souhrn povinností vykonavatele profese podle organizačních řádů a technologických předpisů
- 3) popis obsahu pracovních činností a jím odpovídajících pracovních úkonů a pracovních operací

- 4) popis technických, ekonomických a sociálních pracovních podmínek
- 5) inventář odborných, fyzických, zdravotních, psychických a osobnostních požadavků na vykonavatele profese
- 6) popis postavení profese ve společnosti a rozsah společenské odpovědnosti vykonavatele profese

Informace z profesiografického rozboru jsou koncipovány do *profesiogramu*, který je rozhodující k optimálnímu zařazení jedince ve shodě s vymezenými nároky profese.

V souvislosti s pevně stanovenými úkoly lze považovat profil profese za východisko *profesiogramu*, který je základem k uskutečňování racionálních změn práce (normování, racionalizace, inovace, srovnávání profesí z hlediska jejich rizikovosti, včetně stupně jejich fyzické, smyslové a duševní zátěže).

Profesiogram slouží jako zdroj k formulování kritérií pro hodnocení vykonavatelů profesí, jejich pracovní zručnosti, zdokonalování profesní přípravy, optimalizaci jejich pracovního zařazení a efektivní práci s nimi.

Společenské hodnocení profesního zařazení vykonavatele profese

- **osobní předpoklady**
- **pravděpodobnost získání zaměstnání**
- **finanční ohodnocení**
- **předcházející vzdělání**
- **prestiž profese**

3.3 Zaměstnání jako institucionalizované povolání

- *Zaměstnání lze chápat jako institucionalizované povolání, smlouvu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem a jako výkon povolání v konkrétní zaměstnavatelské organizaci.*
- *Zaměstnání může být i bez vztahu k povolání, jako ekonomická aktivita bez vazby k získané kvalifikaci a absolvované profesní přípravě.*
- *Zaměstnání předpokládá pozici zaměstnavatele a zaměstnance jako variantu ekonomického postavení.*

Zaměstnání lze doplnit o sebezaměstnání, ve kterém je jedinec sám sobě zaměstnavatelem i zaměstnancem ve vlastním podniku o svobodná povolání, ve kterých jedinec pracuje na základě smlouvy o dílo bez profesní kariéry v zaměstnavatelské organizaci.

Z pohledu pracovního zařazení v zaměstnavatelské organizaci

- **Pojem zaměstnání lze chápat jako vztah ve smyslu pracovního poměru v instituci nebo zaměstnavatelské organizaci, kde prostřednictvím pracovní činnosti získává vykonavatel profese prostředky k uspokojování vlastních životních potřeb.**
- **V souvislosti se získáváním prostředků k uspokojování vlastních životních potřeb může být třeba právník zaměstnán jako soudce v justici nebo jako právní poradce ve firmě.**
- **Z uvedeného je zřejmé, že zaměstnání nemusí vždy konvenovat s profesí vykonavatele, protože právník může pracovat a získávat prostředky k uspokojování vlastních životních potřeb také jako notář nebo státní zástupce.**

Na druhé straně však lze profesi vykonávat i bez zaměstnaneckého poměru jako svobodné povolání, kdy třeba malíř maluje a posléze samostatně prodává vlastní obrazy.

Profesní poradenství jako vzdělávání o povolání, profesi a zaměstnání se zabývá poskytováním informací o vzdělávacích a pracovních příležitostech k celoživotnímu učení klientů.

Z hlediska vzdělávání profesní poradenství označuje poradenské služby, jejichž cílem je poskytovat informace o vzdělávacích a pracovních příležitostech pomocí informačních a komunikačních technologií.

Profesní poradenství bere v úvahu plné rozpětí problému učení a vzdělávání, jehož dílčí řešení lze uskutečňovat dělbou práce, kam lze zařadit formování a ustavování nových poradenských oborů. K zařazování nových poradenských oborů do konceptu celoživotního učení v Evropské unii již dochází.